

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

Klagande

Riksåklagaren, Box 5553, 114 85 STOCKHOLM

Motpart

HG

Överklagad dom

Svea hovrätts, avd. 1, dom den 16 augusti 2011 i mål B 5575-11

Saken

Mord m.m.

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom dömer HG för mord till fängelse på livstid.

Grunderna för mitt överklagande

Skuld

Det här målet gäller nedre gränsen för beviskravet ”ställt utom rimligt tvivel”.

Av utredningen i målet framgår följande.

1. En timme efter mordet på SS hittades i närheten av brottsplatsen en grön jacka och en keps från budföretaget Bring och ett par handskar. På jackan och handskarna fanns blod från SS och tändsatspartiklar vilkas sammansättning stämde överens med patronhylsor på brottsplatsen. På insidan av ena handsken fanns DNA från G. DNA eller andra spår från någon annan än G eller SS har inte hittats på kläderna eller handskarna.
2. I SSs lägenhet påträffades en kartong. Kartongens utsida hade torkats av men på insidan av kartongen fanns Gs fingeravtryck.

3. Av telefonlistor framgår att G befunnit sig i närheten av brottsplatsen kort före mordet.
4. G har några dagar före mordet gjort datasökningar om ouppklarade mord och besökt polisens och SKL:s hemsidor och där läst bl.a. om bevisvärdet av fingeravtryck. Han har också vid ett, inte tidsbestämt tillfälle sökt efter vapen och vapentillbehör.
5. Det har inte kommit fram något som tyder på att G haft något personligt motiv att döda SS eller att han ens träffat henne före mordet. Däremot framgår av telefonlistor att han under våren 2010 haft täta kontakter med SSs f d pojkvän EA med vilken hon har sonen C. SS och A hade en konfliktfylld relation på grund av en vårdnadstvist. SS var vid tiden för mordet engagerad i att få A utvisad från Sverige.
6. G och A hade under våren ett stort antal kontakter med varandra, vilka intensifierades kort före mordet. Sex dagar före mordet började de använda varsin ny telefon som de sedan använde vid kontakter med varandra fram till kort efter mordet. A har använt sin telefon uteslutande för kontakter med G. Under de dagar som telefonerna användes hade de telefonkontakter i genomsnitt fem gånger varje dag.
7. Under dagen för mordet hade G och A telefonkontakt med varandra vid tre tillfällen. A ringde till G 06:30. Denne befann sig då i bostaden. G ringde därefter till A kl. 08:30 och var då i närheten av brottsplatsen. Mordet ägde rum kort före kl. 9:00. G kontaktade A på nytt kl. 09:25. De samtalade i drygt tre minuter och därefter använde inte A sin telefon mer. Samma dag upphörde även G att använda sin telefon.
8. G greps den 17 juli 2010. Samma kväll och påföljande dag framgick av tidningsuppgifter att en man gripits som misstänkt för mordet. Den 18 juli köpte A en flybiljett till Egypten med avresa den 19 juli. Resan har uppenbarligen varit helt oplanerad med hänsyn till att han inte meddelat vare sig arbetsgivaren eller sina vänner om resplanerna. Trots att A hade såväl arbete som bostad i Sverige samtidigt som hans barn bor här, har han aldrig återvänt hit. Från svensk sida har en framställning om utlämning gjorts. Framställningen har avslagits med hänvisning till att Egypten inte lämnar ut egna medborgare. A har inte heller på annat sätt kunnat höras under utredningen.
9. Det har inte under utredningen kommit fram någon omständighet som tyder på att någon ytterligare person skulle vara iblandad. Den tekniska utredningen har inte visat något spår i form av DNA eller fingeravtryck eller liknande från någon annan oidentifierad person. Det har inte heller vid genomgång av telefonlistor eller vid förhör kommit fram uppgifter

som tyder på att någon ytterligare inblandad person skulle existera. A kan uteslutas som gärningsman med hänsyn till att han inte var i närheten av brottsplatsen vid mordtillfället.

10. G har inte velat lämna några uppgifter till polis och åklagare under förundersökningen. Han har sedan han fått del av uppgifter om hur långt utredningen kommit i januari 2011 till häkteskoordinatören lämnat den berättelse som han vidhållit under huvudförhandlingen. Försök gjordes att höra G om de uppgifter han lämnat till häktespersonalen men G har vägrat att uttala sig före huvudförhandlingen.
11. Den berättelse som G har lämnat är så obestämd att den inte går att kontrollera. Han har vägrat att lämna någon uppgift såväl om den vän genom vilken han skulle ha kommit i kontakt med den av honom uppgivna gärningsman "Adam" som över huvud taget några kontrollerbara uppgifter om "Adam" eller sina kontakter med denne. Så är t.ex. tidskontrollen av den resa G påstår sig har gjort på morddagens morgon närmast meningslös med hänsyn till att G inte velat lämna någon uppgift om var eller ens i vilket område han hämtade upp "Adam".

Hovrätten har också konstaterat att Gs berättelse i väsentliga delar är så ofullständig att den inte går att kontrollera, bl.a. när det gäller uppgifterna om "Adam". Hovrätten har dessutom ansett att berättelsen i många avseenden är svårförståelig och mindre logisk och att den åtminstone i delar framstår som en efterhandskonstruktion. Hovrätten har uppenbarligen som grund för den friande domen endast lagt den omständigheten att barnens uppgift om gärningsmannens hårfärg inte stämmer överens med Gs mörka hår.

Barnens iakttagelser har gjorts sedan de hört ljud från hallen och tittat ut från sina rum och sett SS ligga på golvet i hallen med mycket blod runt henne. Deras iakttagelser av gärningsmannen har gjorts under en mycket kort tidsrymd under omständigheter som måste ha varit synnerligen upprivande. De äldre barnen har lämnat uppgifter om gärningsmannens kläder som bevisligen är felaktiga. Sannolikt har gärningsmannen burit något slags huvudbonad; en keps påträffades tillsammans med jackan.

Utredningen har drivits så långt det varit möjligt. Alla tänkbara alternativa uppslag har prövats. Det kan anmärkas att misstankarna mot G uppkom först sedan förundersökningen pågått en tid och möjliga hotbilder mot SS undersökts. Spår och annan bevisning har undersökts och säkrats så långt det varit möjligt. Även om den motivbild som åklagaren tecknat kan innehålla osäkra moment, innebär det inte att bevisningen mot G som gärningsman försvagas. Den tekniska bevisningen måste betecknas som mycket stark. Vid

sidan av uppgifterna om gärningsmannens hårfärg pekar utredningen entydigt mot G.

Hovrätten har som krav för fällande dom ställt upp att det ska vara praktiskt taget uteslutet att någon annan än den tilltalade begått gärningen och att det inte annat än i undantagsfall går att grunda en fällande dom enbart på den negativa omständigheten att utredningen inte verkar ge utrymme för någon alternativ gärningsman – det måste som regel krävas åtminstone stödjande bevisning som klargör de väsentligaste delarna av händelseförloppet och positivt knyter den tilltalade till brottet. Den bevisning som åklagaren lagt fram i detta mål uppfyller med bred marginal dessa krav.

Påföljd

Gärningen har utförts med synnerlig grymhet och hänsynslöshet. Straffvärdet för mordet bör vara fängelse på livstid.

Prövningstillstånd

Utrymmet för prövningstillstånd i Högsta domstolen i bevisbedömningsfrågor har av tradition ansetts begränsat. Högsta domstolen har dock under senare tid prövat några mål om bevisvärderingen i våldtäktsmål. Enligt min mening kan det vara av värde att också få motsvarande fråga prövad i andra typer av mål, särskilt som de avgöranden som brukar åberopas i sammanhanget nu är rätt gamla (det senaste av dessa är NJA 1991 s. 56). På samma sätt som i fråga om sexualbrottsmål är det viktigt att Högsta domstolen någorlunda återkommande uttalar sig om kraven på den bevisning som ska räcka för en fällande dom. Det är frågor som ständigt förekommer i domstolarna. Beviskraven har naturligtvis stor betydelse även för hur en förundersökning ska läggas upp.

Visserligen råder knappast någon oenighet om det generella beviskravet ”ställt utom rimligt tvivel”. Däremot torde osäkerheten vara större hur kravet ska tillämpas i det konkreta fallet. Möjligheterna att säkra teknisk bevisning har förbättrats påtagligt under senare tid, vilket också inverkar på hur sådan bevisning ska prövas och värderas i jämförelse med utredningen i övrigt. Samtidigt har den internationella utvecklingen satt ökat fokus på rättsäkerhetsfrågor, t.ex. vilka krav som anses följa av Europakonventionen. Jag tror att båda dessa aspekter har betydelse både för bevisvärderingen på det principiella planet och för hur den konkreta bevisbedömningen bör göras.

Jag vill här också tillåta mig att hänvisa till Christian Diesens artikel i Festskrift till Per Ole Träskman, 2011, (s. 148) där han efterlyser klargörande prejudikat om den nedre gränsen för det generella beviskravet ”ställt utom rimligt tvivel” (s.160). Enligt min mening är det här målet mycket väl lämpat

för en sådan prövning. Bevisfrågorna är renodlade och några mycket praktiskt betydelsefulla frågeställningar kan urskiljas.

En sak är att en brottsutredning inte är tillräckligt robust. Mer eller mindre stora frågetecken finns och domstolen kan peka på oklarheter som aldrig blivit utredda. Är underlaget smalt, innebär det samtidigt att utrymmet för alternativa förklaringar ökar även om det i och för sig finns stark bevisning mot den tilltalade. Men hur ska domstolen resonera om utredningen är fullständig i den meningen att inga lösa trådar finns och den utredning som lagts fram för domstolen vederlägger den tilltalades egna uppgifter och inte i sig ger utrymme för rimligt tvivel om hans skuld? Innebär det att domstolen ska söka alternativa förklaringar utanför utredningens ram, även om dessa inte ens berörts av den tilltalade och hur långsökta de med hänsyn till utredningen än kan förefalla?

Det råder inte någon tvekan om att det ligger på åklagaren att visa att den tilltalades skuld är ställd bortom rimligt tvivel. Men vilka krav bör på den andra sidan ställas på den tilltalades invändningar när det gäller konkretion och verifierbarhet? Det har sagts att en invändning från den tilltalades sida kan lämnas utan avseende om den inte låter sig kontrolleras (jfr Diesens artikel s. 157). Men stämmer detta eller hur ska en sådan invändning annars hanteras?

Hovrätten har anmärkt att en tilltalad har rätt att inte uttala sig alls och inte heller är skyldig att underlätta åklagarens arbete eller på annat sätt lämna för honom eller henne besvärande uppgifter. Om detta råder nog inte delade meningar, men betyder det att den tilltalades vägran att uttala sig inte får tillmätas någon betydelse alls? Hovrättens dom ger uttryck för att rätten gjort den tolkningen.

Hovrätten har dessutom med hänvisning till äldre förarbetsuttalanden anfört att domstolens avgörande inte heller får bygga på ett helhetsintryck av materialet och att bedömningen ska göras av de enskilda bevisen, vilket innebär att varje bevis ska värderas för sig. Naturligtvis måste hållfastheten i varje enskilt bevis prövas, men hovrättens uttryckssätt för tanken närmast till att domstolen skulle vara förhindrad att göra en samlad bedömning av bevisningen (jfr Diesen, Utevarohandläggning och bevisprövning i brottmål, 1993, s. 431). Jag kan inte heller helt utesluta att hovrätten faktiskt gjort en bevisvärdering i enlighet med ett sådant synsätt. Det är tydligt att det även i fråga om sammanvägningen av de olika bevisen och den slutliga bedömningen behövs vägledning för tillämpningen i det konkreta fallet.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Kerstin Skarp

Nils Rekke

Kopia till
UC Göteborg
Södertörns åklagarkammare i Stockholm (AM-104292-10)